

Написане лишається

УДК 82.09

“СПАСИБІ ВАМ ЗА ТЕПЛІ БАТЬКІВСЬКІ СЛОВА” ЛИСТУВАННЯ МИКИТИ ГОДОВАНЦЯ З ГАЛИНОЮ ТАРАСЮК

У публікації подано листування майстра української байки ХХ століття Микити Годованця (1893 – 1974 рр.) з ученицею Мочульської середньої школи на Вінниччині Галиною Тарасюк – нині добре знаною в Україні письменницею.

Ключові слова: листування, вірші, талант, читати, редакція.

“Thanks for Your Kind Fatherly Words...” Correspondence of Mykyta Hodovanets and Halyna Tarasyuk

The publication presents correspondence between master of Ukrainian fable of the 20th century Mykyta Hodovanets (1893–1974) and a secondary school student of Velyka Mochulka in Vinnitsya region Halyna Tarasyuk who later became a well-known writer in Ukraine.

Key words: letters, poems, talent, reading, editing.

Відомий український байкар ХХ ст. Микита Годованець залишив по собі не тільки велику творчу, а й епістолярну спадщину. Вона особливо цінна й багата через те, що письменник, пишучи листи адресатам на друкарській машинці, залишав у своєму архіві другі примірники своїх епістол. Завдяки цьому збереглися й листи до байкаря, і його відповіді. Тому, читаючи це листування, щоразу ніби натрапляєш на новий сюжет розвитку спілкування Микити Павловича з тим чи тим адресатом. Особливо цікаве, зворушливе, щемке листування з ученицею Мочульської середньої школи на Вінниччині Галиною Тарасюк – нині відомою українською письменницею, авторкою десятків книжок прози та поезії. Листи ці, як і більшість епістолярної спадщини майстра байки, зберігаються в Хмельницькому обласному літературному музеї. Усього їх 24: 10 – від М. Годованця Г. Тарасюк і 14 – від Г. Тарасюк до письменника-земляка.

М. Годованець народився 14 (26) вересня 1893 р. в с. Вікнина Тернівської волості Подільської губернії (нині – Гайворонський район Кропивницької області). Після закінчення Степашької вчительської школи працював у церковно-парафіяльній школі села Орлівки (1909–1912) – якраз там народилася 26 жовтня 1948 р. Г. Тарасюк. На час початку листування вона навчалася в десятому класі сусіднього села Мочулки. Микита Павлович тоді вже був знаним письменником, відомим байкарем, який пережив сталінські репресії, переслідування й нарешті 1954 р. зміг поселитися в м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області.

Перший лист Галини Тарасюк, який зберігся, без дати, очевидно, надісланий до письменника в листопаді 1965 р., бо відповідь Микити Годованця датована 1 грудня. Але, з усього видно, був іще лист попередній, який утрачено. Бо в цьому авторка вже дякує Микиті Павловичу за увагу до неї, “за тепле батьківське слово”. І справді, як у цьому листі, так і в усіх наступних, М. Годованець пише юній адресатці з увагою, тактом, душевністю. Він не тільки докладно аналізує її твори, а й уже в другому своєму посланні

цікавиться планами на майбутнє. Вона, зовсім юна, без життєвого досвіду, зі своїми ваганнями (куди ж іти вчитися далі? що робити?), з пошаною і душевним трепетом сприймає поради шанованого нею адресата.

І коли Галину спіткала невдача – вона не вступила з першого разу до університету – і дівчина замовкла, не писала більше Микиті Павловичу, він сам першим більш ніж через півроку знайшовши її нову адресу, озвався до неї – тепло, по-батьківськи, з підбадьорливими словами. І знову ж таки з турботою про її сьогоднішній день і майбутнє. Листи М. Годованця й нині можуть слугувати для початківців певними лекціями з осягнення літературної майстерності.

Про це листування, перечитавши його недавно з фондів Хмельницького обласного літературного музею, Галина Тарасюк писала до професора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Галини Насмінчук як про “великий шмат мого цікавого, та, на жаль, призабутого творчого минулого. А ще точніше – непростого літературного становлення”.

Майже повний текст цього листа опублікований нижче. Він значною мірою розкриває історію епістолярного спілкування школярки, юного початківця літератури, з видатним майстром слова. І звичайно ж, подаємо саме їхнє листування.

*Василь Горбатюк,
член Національної спілки письменників України,
директор Хмельницького обласного літературного музею*

Лист Г. Тарасюк до Г. Насмінчук

<...> З одного боку мені нібито Бог і люди сприяли, з іншого – всіляко притримували всілякі пріснопам'ятні служби безпеки, з огляду на протестне минуле мого батька – великого правдолюбця.

Але менше з тим... Йдеться про Микиту Павловича, який прославив моє рідне село Орлівку Теплицького району Вінницької області тим, що в 1910 році вчителював у місцевій школі, і залишив про себе гарну пам'ять. Про нього мені нагадали мій батько Тимофій Омелянович і вчителі Іван Матвійович Феденко і Михайло Федорович Одноочко, коли я раптом з дива дивного у 7-8-му класах Орлівської 9-річки почала писати гуморески і байки. Це було на початку 60-х років, коли Микита Павлович після реабілітації у 57-му році уже друкувався у всіх газетах, і де я його могла, звісно, читати. Більше того, під впливом його байок і собі вигадувати якісь баечки і гуморески. Написати Годованцю мені радили не тільки близькі, а й в районній Гайсинській газеті “Трибуна праці”, де були надруковані перші мої байки. Але справжнє листування з Микитою Павловичем зав'язалося уже тоді, коли я перейшла навчатися в Мочульську середню школу, де, як виявилось, Годованця теж знали і поважали вчителі. І не тільки як чесного письменника, а й знаменитого і славного свого земляка!

Атож! Земляка! Адже наш Теплицький район знаходиться там, де півень піє на три держави, як кажуть на моїй другій малій батьківщині – Буковині, а точніше на три області: Вінницьку, Черкаську і Кіровоградську, де 14 (26) вересня 1893 року в селі Вікнама сусіднього нині Гайворонського району і народився недооцінений ще гідно нами байкар світового рівня Микита Годованець.

Як видно з листування, я ділилася з своїми епістолярними секретами з учителями і учнями школи, і, як пригадую, справді гордилася знайомством із таким відомим чоловіком – класиком української літератури, хоч і не відала, що в той, радянський час, було дуже популярним т. з. наставництво: кожний початківець просто зобов'язаний був мати свого навчителя, людину заслужену, яка б протегувала йому у житті і творчості. Так, дякуючи протекції тоді впливових і знаменитих покровителів

багато молодих письменників рятувалися від тиску і нагінок КГБ. “Под сенью” цих могутніх “кипарисів” легше було видати першу книжку, і взагалі, похвала Рильського, Тичини, а згодом Гончара чи Загребельного розцінювалась не тільки як перепустка у велику літературу, а й була оберегом від заздрісників і недоброзичливців. Та, що казати! Мабуть, ця добра традиція започаткувалась давно. Пригадуєте Пушкіна: “старик Державин нас заметил”?... Ото ж бо!

Але, повторюю, як видно з листування, я цього не розуміла, мала Микиту Павловича тільки літературного наставника, а в житті по молодості літ покладалася тільки на власні знання, талант і сили, а тому й натикалася повсякчас на терні і перепони. Часом дуже драматичні для юної романтичної особи. Що теж видно з листування.

Та все ж дякую Богові, що саме Микита Павлович став мимоволі справді першим справжнім моїм наставником, другом і порадиником у моїх літературних, ще таких боязких, сліпих, майже навромацки, шуканнях-пошуках. Врешті, від нього я вперше почула, що над своїм... “витвором” треба працювати! Авжеж! Перед тим, як пустити у світ написане тобою, над ним треба довго і тяжко працювати, вдосконалювати, щоб не було соромно перед людьми! Оце було відкриття! Адже в моєму глухому степовому селі дивилися на мої спроби поетичні, як на якесь чудо-юдо, або, простіше кажучи, звихнення. Навіть чіпати боялися: пише – хай собі пише... Не втручайтеся...

Тому тільки дякуючи Микиті Павловичу я зрозуміла, що до СЛОВА як витвору Божого треба ставитися з повагою і не вживати його всує, не тулити знічев'я у те, що не тулиться! Не городити з нього казна що, не блазнювати ним, а глаголити, навіть тоді, коли ти ним висміюєш гріхи людські і пороки.

Водночас його настанови були для мене і уроками відповідального ставлення до свого таланту – як дару Божого, а не, вибачайте, проблем із психікою. Саме його листи переконали мене, що письменство, творчість – нормальне заняття, і як кожна розумова праця воно вимагає до себе уваги і поваги. І водночас – великої роботи над собою.

Але як делікатно, як мудро і м'яко вчив мене поваги до Слова, Мови, і власне, до Літератури цей великий Трудівник і Мучень свого Божого призначення! Радше, й не вчив, а роздумував зі мною разом як рівний з рівною, але менш досвідченою колегою, щоб не принизити, не образити, тим паче, не збити з пантелику, себто високого злету молоду, норавливу і вразливу обдаровану душу.

Мудримі були його і просто житейські поради: куди йти вчитися, працювати... Щиро по-батьківськи хотів мені допомогти, кликав вступати до Кам'янець-Подільського інституту... І не ображався, коли я, нехтуючи його мудримі порадами, рвалася до столиць, де мене з мою “біографією” запідозреного в націоналізмі батька не дуже чекали...

Прикро, якщо Микита Павлович, не знаючи подробиць моєї біографії, невдачу з моїм вступом на філфак Київського університету брав на свій рахунок, адже переконана, що через своїх знайомих письменників він таки намагався допомогти мені, відмінниці-медалістці, осідлати норавливу лаву студентську у Жовтому корпусі КДУ. Але доля розпорядилася інакше: кинула мене у вир журналістики – вивчати життя рідного народу... на власній шкурі.

Перечитуючи сьогодні наше листування, сама дивуюся, як це Микита Павлович не послав мене під три чорти із моїми всіма “зигзагами судьби”?! Тим більше дивуюся, що після кожної чергової невдачі, спричиненої, звичайно, тим, що не слухала його порад, я знову звіряла єдиному йому усю свою гірку правду, і кривду, біль і жаль. Ба! розповідала те, в чому навіть батькові, своєму найбільшому другові, не зізнавалася!

І спасибі Микиті Павловичу, він жодного разу не дорікнув мені. Навпаки, благословляв на нову боротьбу з перепонами долі. Ніби хотів мене загартувати у воїна, в борця за справедливість, з молоду. Адже, хто як не він, знав, що судьбу, накреслену на Небесах, не перепишеш, не поправиш, як би того не хотілося...

Був ще один урок мені від Годованця – поваги і вдячності до тих людей, які нібито випадково траплялися на твоєму шляху з добрим словом чи порадою, а насправді... Насправді то й було Боже провидіння, перст Божий, вказуючий тобі, темному, якою дорогою йти до СВІТЛА і СВІТУ.

Розповідь Микити Павловича про свого випадкового наставника вчителя Івана Майка – не одній мені може послужити гарним уроком.

І сьогодні, проживши чимало, і ще більше переживши, я думаю, що в тому, що мені на роздоріжжі-бездоріжжі подільському трапився саме Микита Годованець – теж було милістю Божою. Бо кому, як не йому, Чоловіколюбцю, як писав Шевченко, відомо було, кого мені слати у наставники: заляканого КГБ відомого поета, або прислужливого владі знаменитого критика-літературознавця, які заробляли словом на власні блага земні, чи “розіпнутого” при житті за Слово Правди Микиту Годованця...

Тож дякую Всевишньому не лиш за всі випробування, а за щедроти, і найпершу з них – що посилав мені у вчителі-наставники тільки тих людей, за яких мені не було ніколи соромно, а нині, у зрілі літа – навіть радісно і гордо. Бо ми разом можемо сказати: “Ми просто йшли. У нас нема зерна неправди за собою”. А це більше – як орден, премії і навіть звання Героя України.

Вибачте, дорога Тезко, Галино Йосипівно, за довгий лист, але й дякую, що спричинилися до нього: бо пора мені, старій жінці, вже борги віддавати пам’яті тих, хто просвітлював мені в дорозі, і приклад подавав власною чесністю і гідністю. Наше листування обірвалося у 1966 році, коли я, як видно з листів, поїхала вступати у Московський літературний інститут ім[ені] Горького. Коли ж мене восени 1968 року і звідти вигнали за “націоналістичні погляди, розмови і оповідання”, я в розпачі подалася на Буковину, однак уже Микиті Павловичу не наважувалася писати. Не хотіла вплутувати його, великого страждальця, у свої проблеми. Тим більше, що не могла забути, як почорнів на лиці батько, почувши про них...

Я не знаю, яким має бути це дослідження, але має воно відкривати молодим людям глибину прекрасної талановитої душі Микити Павловича Годованця.

З повагою і вдячністю Галина Тарасюк...

(З особистого архіву Г. Й. Насмінчук)

Листи Галини Тарасюк і Микити Годованця

№ 1

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микито Павловичу!

Я дуже Вам вдячна за турботу про мене. Спасибі Вам за теплі батьківські слова. Ви вже вибачте мені. Я хотіла написати так багато вдячних слів, розказати про те, яка я була щаслива, одержавши Ваш лист – а не виходить так! Як прикро!

Вдячна Вам за пораду щодо мого вірша “Мова”. Я його переробила. Не знаю чи вийшло краще. Звичайно, про мову слід було б сказати сильніше, щоб вірш хвилював. В цьому, мабуть, і сила поезії.

Ви запитуєте, кого я люблю з поетів, в кого вчуся.

Найбільше – Шевченка. Я схиляюсь перед ним і знаю, що читати Кобзар треба тільки стоячи. Люблю Єсеніна, Хосе Марті, Маяковського і Малишка.

І вчусь в Малишка. Мене завжди хвилює його задушевність, така якась сонячна прозорість образів, його мова справді пахне, аж відчуваєш.

Є в мене збірки Малишка, Тичини, Сосюри, Рильського, Єсеніна і, звичайно, збірочки молодих.

Дорогий Микито Павловичу! Я з радістю надсилаю Вам кілька віршів і ждатиму їх оцінки. Друкуються мої вірші в райгазеті, кілька надрукувала обласна і один “Літературна Україна”.

А після закінчення 11-го класу я мрію вступити в Київський університет. Це мрія моя заповітна.

З щирою повагою
Галина Тарасюк

Мова

Мово рідна моя,
Мово щира моя!
В тобі жайвора дзвін,
В тобі спів солов'я.

В тобі грому луна,
В тобі юнь і весна.
Мов малиновий дзвін,
Ти і ніжна й сумна.

Я мов спрагла в степу,
На коліна впаду
До твого джерела
Й не нап'юсь тебе – п'ю.

Серцем слухаю я –
Співом ти розцвіла.
Не наслухаюсь я...
Не наслухаюсь я...

Червона пісня

(був надрукований в обласній)

Де в Орлівці зелені долини
Зачаровує трель солов'я,
У червоній колісці калини
Колисалася пісня моя.

Я її, мою пісню червону
В білих росах дівчишком знайшла.
Узяла я її сонцедзвонну
І до хоти, мов скарб принесла.

Колисала її, колисала,
Напувала з джерелець очей.
І вона враз сопілкою стала,
І від мене пішла до людей.

Ой сопілко моя калинова,
Ой музико моя, вигравай!
Грай чудесну мелодію слова
Й не змовкай, не змовкай, не змовкай!

Перший сніг

Сніг...
Сніг...
Перший сніг...
Просто на голову,
Просто до ніг!
Сніг
На ріллю,
На золотом шиті
Бинди доріг,
Сніг на яруги
В терновім намисті;
Сніг на джерельця
Синючі та чисті,
Сніг на люстерця
Веселі ставків.
А на калині –

Святошна хустина,
Мов пух лебединий,
І щічки дівочі, палкі...
Ой снігу, ой снігу!
Пухкого, лапатого!
А я його жовтою
З клена лопатою,
А я його в сніжки
Сріблясті качатиму.
Ліпитиму бабу
З носом морквинкою,
Очі-очища зроблю вуглинами.
Сніжки круг баби
Пухкими курчатами...
Снігу, ой снігу! –
Щосили гукатиму.

Місячна ніч

Ніч... Місяць матово-синій
Завис на старому орісі.
Тихо шелехає в стрісі
Тиша... На бабиній скрині
Спить втома, згорнувшись клубком.
Спить тато, за день намотавшись,
Спить мама, малі, розметавшись.
А місяць своє молоко

Зливає мені на коси.
Всі сплять, всі... тільки я і місяць.
Завис на старому орісі
І злить молока ще просить.

І цідить його крізь шибку,
Голублячи втому, на скриню.
На стіл, на нову скатертину,
На теплу підпалка скибку.

А цей вірш мені тато порадив надіслати Вам. Він йому найбільше довподоби.

Моєму дідові

Колись мій дід був добрий стельмах.
Робив і вікна і вози,
Писав дід сволюки на стелях
І гнув обруччя із лози.

Шнур поля мав. Нужденну латку.
Як міг, і сівя і орав.

Жив дід мій в божому достатку,
І дерево чуже тесав.

А в шинку в Берка доля п'яна,
За кривний куплена п'ятак,
Ждала старого Омеляна.
Гіркий, мов горе, її смак.

О діду мій, старий стельмаше,
Тебе нема, нема давно.
Дуплиста груша біло плаче
Весною, тягнучись в вікно
Гіллям, як руки вузлуватим.
Підшита сивим житняком,
Пуста й самотня наша хата.
Садок наш білим молоком,
Як то бувало, не скипає,
Постарівся від часу, всох.
Тебе нема, давно немає...
Засипався, ввалився льох...

Нову ми збудували хату
І насадили сад новий.
Лиш груша, чорна й вузлувата,
Щоб біло плакати, жде весни.

Колись мій дід був добрий стельмах,
Робив і вікна і вози,
Тесав він сволюки на стелях
І гнув обруччя із лози.

А хату розточила шашіль,
Точила душу, як вікно.
О діду мій, старий стельмаше,
Тебе нема, нема давно...

* * *

Я в ліс піду,
Піду у поле,
З весною поруч я піду,
Де вітер синню очі коле
І чеше косу на ходу.
Піду, піду з весною рядом...
Я пролісок в поділ нарву,

Де зорі спілим виноградом
Спадають в росяну траву.

Я в ліс піду
Стрічати весну.
Піду у поле на зорі,
Де пролісок роса небесна,
Й зелені шата яворів.

№ 2

М. Годованець – Г. Тарасюк

I. XII. 65

Дорога Галино!

Всі твої вірші мені сподобались. В них багато лірики, ніжності, гарних образів поетичних. Я бачу, що у тебе є здатність поетична, уміння творити образами. Всі вірші дають мені картину твого духовного багатства. Звичайно, усякий талант треба розвивати, треба над собою працювати – учитися, читати багато краших поетів, щоб у них вчитися їх майстерності, навчатися різні теми, різні думи покладати на ноти поезії, це так, як байкареві треба вміти різні теми покладати на байкарські образи, як композиторові треба вміти свої думки і почуття покладати на звуки.

Я почав, навчаючись у второкласовій школі, писати, коли було мені 14 років. Мої вірші були гірші, бо й розвиток мій був нижчий і сама наука наша була дуже мізерна. Часи тоді були не ті. Але я любив своє писання, творчу роботу і ніколи не кидався її. Читав інших поетів, різні книги – і поетичні, і прозові, і завжди дбав, щоб у них щось собі взяти. Дуже важким трудом, довгими роками практики доходив чогось. Були кращі твори, були гірші. Так воно у кожного буває.

У тебе теж так: одні слабші, одні дужчі.

Твій татусь добре сказав, що вірш про діда наймиліший: тут конкретний образ, в якому ти знайшла щось поетичне сказати. А це дуже мило. Адже "Рушничок" Малишка тим бере за серце, що образ пісні – матуся – всім нам рідний і милий. Він знайшов, вигадав подію – ніби вона подарувала йому рушник, коли він ішов у путь життєву. Поет (може це й справді було) так змалював цю подію, що ми ніби бачимо перед своїми очима, як мати подає йому рушник і сльози пллюється їй з очей: не знає, чи побачить вона ще свого сина, чи десь у чужому краю, а може й на війні загине... Твій вірш про дідуся тим бере за серце, що конкретний образ ти оспівала ніжними тонами. Шкода, що ти не вклала своїх почуттів: нема тебе, дідусю, що колисав мене на руках, що розповідав мені страшні і цікаві історії, казки, що наспівував своїх пісень, які були такі мрійливі, що під мелодії я засинала і тоді снилися мені такі рожеві сни... Розумієш мене? Ти – лірик і тому всякі події треба зв'язувати з власними переживаннями, з тим, як реагує твоя душа, твоє ніжне серце на все, що може бути зв'язане з мальованим образом.

Отож, я раджу тобі цей вірш про дідуся розвинути, обарвити його, пов'язавши з своїми уявними переживаннями. Щоб цей вірш став піснею про дідуся. Не твого

дідуся, а пісню усіх молодих людей, що втратили своїх рідних і не можуть забути образів їх. Опрацюю вірша і пришли мені ще раз, – я порівняю і скажу, чи здатна ти збагатити те, що раз було уже написано. Адже кожен письменник повинен уміти робити над створеним, опрацювати написане, як столяр опрацює зроблену шафу: він і вигладжує ніжно дерево, і полірує його, надаючи йому і блиску, і принади, щоб покупець не одійшов від шафи, а купив її обов'язково і був задоволений з доброї мистецької роботи. Бо кожен покупець не хоче взяти погану коробку, а хоче мати в хаті художній виріб.

Гарні у тебе вірші “Я в ліс піду”, “Місячна ніч”, “Перший сніг”. Ти вмієш говорити образами, а це свідчить, що в тобі живе поетичний живчик. Це чисто ліричні вірші, барви жіночої багатой душі. Проте, читач хоче у чужій творчості відчувати своє, себе побачити, свою думку знайти, собі пораду і розраду мати. Тож треба так складати твір, щоб читач на твоєму особистому побачив загально-людське, що і його стосується.

Це важко робити, але воно прийде потім, з досвідом, в міру зростання світогляду, знання душі людської, практики особистої.

Працюй, люби творчу роботу, і вона тебе любитиме.

Ті книжки, що в тебе є, – Малишка, Рильського, Єсеніна, Сосюри, Тичини, – можуть бути для тебе доброю школою. Треба вміти їх читати – треба вдумуватись в їх образи, в їх поетичні звороти, в способи будування вірша, рядка, слова, рими, ритміки.

І надалі тримай зв'язок з газетами і журналами, що виходять в районі, області, в центрі. Тепер редакції ласкаво приймають молодих, не те, як було колись. Колись мені (я тоді вчителював в Орлівці) київська газета на мої вірші початкові грубо відповіла: “Киньте писати, папір псувати”. Це було мені, як молотком по голові. Проте, я любив творчу роботу, і ця брутальна “порада” не вбила цієї любові.

Надсилай свої нові роботи. Радий буду читати їх. Може потрібна буде порада – охоче подам її своїй землячці, у міру своїх знань.

Будь здорова! Привіт батькам! Привіт учителям і учням!

З побажанням усього кращого, успіху
в твоїх благородних починаннях.

Микита Годованець
(підпис)

У мене тепер квартира №15.¹

№ 3

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микита Павлович!

Спасибі Вам за вірші, котрі Ви мені надіслали. Я їх прочитала. Найбільш мені сподобався вірш Бориса Олійника “Антитези”. Його вірші багаті думкою, багаті роздумами.

Ви мені радили попрацювати над віршем “Моєму дідові”. Я його переробила, але не досить, здається, вдало. Вийшло сентиментально трохи.

Я обов'язково перероблю його.

Дорогий Микита Павлович, я, мабуть, завдаю мороки Вам. Але я Вам так вдячна за все.

Я знову надсилаю Вам свої вірші, крім віршів ще й свою прозу. Якої Ви думки про мою легенду? Її надрукувала райгазета. Все тут вірно, як розказують старі люди, лише Марусю і Карпа (вірніше їх кохання) я вигадала.

З щирою повагою

Г. Тарасюк

¹М. Годованець обміняв квартиру в тому ж будинку в Кам'янці-Подільському (вул. Пушкінська, 18) – з 3-го поверху на 2-й.

На леваді, гей, косовиця,
Перегуки мантачок дзвінкі.
Клично свищать срібноптицями
Коси в вправних долонях дядьків.

Впали трави зеленим тілом,
Очі – в небо і сонце в очах.

* * *

Тихо, мовчки і якось сміло,
Мов незнаний смертельний їм жах.

На леваді, гей, косовиця,
На леваді дівчатам жнива...
Встає бійцями-копицями
Мовчки скошена підло трава.

Яблука

“Яблука червоні...”
(М. Рильський)

Яблука медалями червоними
На зелених яблунь гімнастюрках,
Яблука малиново відзвонюють,
Яблука співають тонко-тонко.
Грають яблука зіничним сполохом,
Зріють яблука янтарним соком,
Медалі землі пропахлі порохом,
Яблука мої червонобокі...

Яблуні садилися агрономами,
Яблуні зростали дружнім полком,
І тому медалями червоними
Яблука на яблунь гімнастюрках.
В яблуці велика правда людям,
В яблуці їх сонце й зірні далі...
Їм земля виношує на грудях
Яблука – заслужені медалі.

* * *

Моя плането,
Мій хлібе чорний,
На листі дуба печений,
На всесвіту холодній черені
Гарячим сонцем.
Хто землю куштував,
Хто куштував хлібину
На крові вчинену,
Присолену слізьми і потом?
Який же смак її? –
То крові смак, смак поту, праці.
Чим вона пахне?
Сонцем, буйноцвіттям...
Чи пахне хліб
Що зрила червоточина?!..
Мій чорний хліб,
В тобі схватись черва хоче
У норах-шахтах бомбосховищ...

Гріх хлібом накидатись –
Він святий як руки,
Що його створили.
А Землю гріх кидати
На поталу –
Вона свята,
Бо нам життя дала.
Тепло життя –
Не смерті холод.
Моя плането,
Мій чорний хліб
І хліб моїх батьків,
Тебе не дам я на поталу.
Як честь свою, як душу,
Потоптати не дам...
Святине із святинь,
Мій чорний хліб,
З гарячим пахом Сонця.

№ 4

М. Годованець – Г. Тарасюк

15. I. 66

Дорога землячко Галинко!
Привіт із Кам'янця!

Твоя “Легенда”¹ мені дуже сподобалася. Стиль як Марка Вовчка. Сюжет гарний, вдалий. Поетична розповідь. От вигадай іще сюжетів подібних (візьми у народа, у Вас же село козацьке?!) з десятком і матимеш першу книжечку. Незабаром у мене будуть працівники журналу “Україна” і я запропоную їм легенду. Може й надрукують.

Вірш “На леваді” годиться як проба пера. Мені він не сподобався: малюється стара левада, старі косарі. На сьогодні таке не характерне. Це не актуальне і тому не лягає в поезику. Фальшує.

¹Текст “Легенди” відсутній.

“Яблука” – твір хороший, але зроблений невміло. Епіграф з Рильського нічого не дає, а навпаки збіднює вірша. Перші два рядки гарні, поетичні, а далі – штучність і образи надумані і не натуральні. “Малиново видзвонюють” – це старе і неясне: як це яблука видзвонюють? Та ще й малиново? Співають тонко-тонко... Образ поетичний повинен бути і свіжий, незатертий, а й такий, щоб читач його сприйняв душею, повірив автору: це так! Мені ще у вухо б'є повтор слів “яблуні”, “яблука”. Часто повторені, вони починають наобридати, бо не грають поетично. Треба говорити так, щоб читач балувався, читаючи.

Я раджу тему опрацювати по-новому: що таке яблука для людини, яка страждає, любить, мріє, тягнеться до щастя; яблука повинні з нею “розмовляти”, яблука і яблуні повинні її підбадьорувати, журитися разом з людиною. Треба докласти більш поетичної вигадки, як те зроблено в легенді.

“Моя планета” – ммм... Я таких віршів не люблю: дуже висотні і пустуваті. Повтор “чорний хліб” починає набридати. Чорний – це гіркий хліб. У вірші цього не показано, та й чорний сьогодні не підходить, коли ми їмо білий, сірий. Тема стає не актуальна. У вірші чується штучність, силуваність, а це вже не поетичність.

Я не радив би лізти “на небо”, у космос. Це все ще не таке актуальне і багате на образи, щоб ти могла його розвинути і показати читачеві. Дехто з поетів лізе у космос, але і в його досвідчених руках перо починає фальшувати. А фальш в поезії позбавляє твір поетичності, життєвості.

Треба писати так, щоб самій подобалося, любилося свою роботу.

Наслідуй Лесі Українці. У неї є чому повчитися.

Учись у тих поетів і на тих поезіях, які тобі любі, рідні, милі. Тоді і користь буде. Про діда пиши так, щоб було видно, що у тебе живе пам'ять про нього: як він водив за ручку у сад, годував медом і яблуками, вишеньками червоними. Розповідав казку про давнину, про козацькі діла, про людей, про ворогів... А на гіллі – солов'ї.

Словом, розвивай і фантазію і поетичну вмільість.

До речі: що думаєш з собою робити? Куди подаватися? А як ти учишся? Яких успіхів домоглася? Які оцінки маєш? Може б у Київський університет на філологічний факультет? У мене є деякі знайомства, може б я допоміг через них. Вони люди гарні, щось би і порадили.

Привіт Ганні Федорівні та її чоловікові!

Привіт учителям і учням!

Привіт твоїм батькам!

Будь здорова!
Микита Годованець

Кам'янець-Под[ільський]
Шевченка 18 кв. 15

№ 5

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Любий Микита Павлович!

Щиро кажучи, я трохи розгубилась і засмутилась. Як це страшно, коли нема росту. Я не можу зразу судити про свої вірші. Часом захопить якийсь образ і... все. Може мені не вдався вірш про косовицю. Але ж бо я не намагалась оспівати труд косарів чи пейзаж. А людську непокору.

Скошена трава встає бійцями-копицями...

Я дуже рада, що Вам сподобалась моя легенда. Я надсилаю знов прозу. Етюд “Соняхи” друкувала територіальна газета “Ком[сомольське] плем'я”, і про діда.

Як я вчусь? 10-й клас закінчила без “4”. Думаю так кінчити 11-й клас. А потім в Київ – на факультет журналістики.

Зараз я взялась за англійську. Хочу повністю вивчити. В селі це не дуже легко. Але я тренуюсь по підручнику для 1 курсу факультетів ін[оземних] мов. Головне – звуки, вимова.

Чого я хочу на цей відділ? Я люблю своє село. Гарне село, гарні люди, і погані керівники. В той час, як в сусідніх колгоспах нагороджували орденами і медалями за успіхи, в нас – нікого. А скільки в нас землі! Чи не найбільше. А люди! Люди які!

Я зневажаю таких керівників. І знаю, що вони лиш тоді шевеляться, коли їде хто з райкому, або з газети.

А таких колгоспів ще багато, як не прикро.

Мій дід перший був членом сільської ради. Дядьки першими комсомольцями, а тоді чекістами.

Тато до війни секретаром ком[сомольської] організації. А потім брат.

Зараз тато член правління, його теж хвилює становище в колгоспі.

А я можу принести користь. Чи варто мені писати, час покаже.

Вибачте, що так розписалась.

Такі мої плани.

З повагою
Галина Тарасюк
20. I. 66

Дідунь

Цвілі яблуні блідорожево і пахли незайманими пахощами ранньої весни, хмелем розігрітої на сонці молододі кори.

Дідунь сидів на призьбі, поклавши на коліна сухі, з широкими долонями, руки. Дідові коліна дрібно тремтіли, тремтіли на колінах руки, як після тяжкої роботи.

Дідова голова, на глибоко поораній зморшками шиї, біло цвіла в синьому квадраті вікна.

Дідунь любить, як потеплішає, сидіти на призьбі і дивитись на яблуні. Ці яблуні садили парубками дідові сини, а мої дядьки. Їх нема. Один під Ясами, другий – в Плоєшті.

Я сиджу біля діда. Мовчу.

Дідунь гуде. Він завжди гуде.

Я знаю: то дідунь співає. Співав він колись гарно, на все село співав. Але зрадливе тремтіння натруженого літами і працею тіла скалічило мелодію і пісня виривалась з дідових вуст монотонним гудінням. А в грудях дідуна жила пісня, жила під білою полотняною сорочкою, широка, як степ, виораний ним за цілий вік, щира, як дідова душа.

Я люблю сидіти коло діда отак, мовчати і слухати. Дідунь це знає і мабуть, тому найбільше з онук любить мене.

Коли я прошу, щоб він заспівав, його очі схожі на пересохлий на сонці степовий полин, стають вологими.

– Тепер не співають так. Хіба що отой... – дідунь замовкає.

– Гмиря, – кажу я.

Дідунь знов гуде. А руки з жовтими, прокуреними самосадам пальцями, з синіми рубцями жил, дрібно тремтять.

– Скільки ці руки за своє життя посадили яблунь, зробили возів, виплели колісок... – думаю я.

І мені хочеться цілувати дідові руки, взяти їх своїми, спинити кляте тремтіння.

– Коли б дужчий, поїхав би цього літа в Плоєшті... Там мій менший льотчик...

Дідуневі слова тремтять чи то так, чи від хвилювання, а пересохлий полин очей береться росою.

Мені теж хочеться поїхати в Плоєшті. Там пам'ятник моєму дядькові. Дідунь все збирається побачитись перед смертю з синами.

– Може умру, то ти... будеш жити... поїдь, знайди... і на могилах яблуні посади... і в Плоєшті... – дідові важко говорити.

– Добре, дідуню. Поїду...

Мене душать сльози. І ще більше хочеться припасти до дідових рук.

Дідунь так і не побачився з синами. Умер після того скоро. Умер дивно якомсь. Сидів на призьбі, гув і раптом стих, обпершись на стіну. Дідові коліна не тремтіли,

не тремтіли на колінах руки, а очі дивились поверх яблунь на Захід. Він мовчав. А мені здавалося, дідова пісня вирвалася з грудей і дзвенить у моїх вухах, росте в моїх грудях з дивною силою, не дає дихати.

А яблуні цвіли, гули бджолами, гув між яблунями вітер...

Соняхи

Над нею схилилися соняхи... Вона любила їх ще змалку. Щоліта цілий ліс виростав за старою клуною. Ліс маленьких сонечок.

Їх кохала мама. І мабуть, до неї перейшла ця любов. Вже дівчиною вона щовесни замість паничів і красолі сіяла мальви і соняхи, і згодом хата весело палахкотіла в їхньому живому вогні.

Над нею схилилися соняхи.

Вона заздрила їм, їхній любові до сонця. Вони для неї були живими і нагадували людей. Коли вечоріло, вони сумували. Тоді сумувала і вона.

А в школі її завжди дразнив Роман... Під партою вона знаходила понівечені золоті голівки і з сльозами просила:

– Не вбивай їх, Романе. Хіба ти не розумієш, як це жорстоко?

А понівечені сонечка з'являлись і з'являлись. І вона вже не просила, бо Роман для неї перестав існувати.

...Над нею схилились соняхи.

І вона згадала і той час, як Роман приносив їй золоті квіти, одводив погляд убік і казав:

– Бачиш, вже квітують соняхи...

І вони йшли в поле. І маленькі сонечка в їхніх грудях повертали голівки одне до одного.

Але нема Романа. Тільки соняхи... Вона з дівчатами полола соняхи, як почула зловісний гул. Тяжко, як чорні жуки-рогачі летіли в блакиті чужі літаки. А від села бігла мама.

Над нею схилились соняхи.

Вона дивилася крізь них і бачила сліпучий спалах і дим, і підняті вибухом вагони, і чула, як тремтить у її руках, чорний і круглий, як обгорілий сонях, диск автомата.

А тепер вона не могла поворухнутись. Вже чула гавкіт і чужу мову, але не боялася.

Над нею схилилися соняхи. Сонечка. Сонця...

№ 6

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микита Павлович!

Я одержала Ваш лист і вдячна Вам за теплі слова, за пораду. Коли я одержую Ваш лист, мені радісно і тепло стає, з'являється натхнення.

Вам сподобався мій "Дідунь", а чи можуть його надрукувати, чи варто його переробляти?

Я сама люблю "Дідуня". Дещо я придумала, але дідунь – то мій дідунь, якого я дуже любила.

Там треба змінити пам'ятник на "обеліск моєму дядькові".

Микита Павлович!

Скажіть мені, будь ласка, чи були у Вас розчарування?

Може це погано, що я так питаю. Але часом стає так тяжко чогось. Я люблю літературу. І те, що я маю написати, переживаю, передумую не один раз, аж поки не складу в пам'яті слово до слова, і потім уже пишу. І ще, я дуже люблю тих людей, про яких пишу.

Вибачте мені, Микито Павловичу, одне прохання до Вас. В мене є дві збірки Ваших творів, але мені хочеться мати автографи. Допоможіть мені.

Я надсилаю два своїх вірші.

До побачення.

З повагою

Г. Тарасюк.

6. II. 66

Дай, мамо, мамо, молока мені,
Що пахне зіллям луговим і полем,
У глечичку хоч трішечки на дні.
Дай, мамо, молока мені.

І я нап'юсь, щоб силюнька була,
Як у дитинстві, пам'ятаєш, мамо.
Поїла молоком, щоб я росла,
Ну, а тепер, щоб силюнька була.

Коло броду, коло броду
Сонячно, розгонисто,
Коло броду, коло броду
Райдуга коромислом.
Тільки ж відра...
Відра де ті,
Золоті, цяцьковані?
Може в синій круговерті
Від дівчат заховані?
Коло броду, коло броду
Райдуга коромислом...

* * *

Мені вже час, матусю, час іти,
Налий мені востаннє на дорогу.
За все ти мене, звітрену, прости.
Мені пора в дорогу, мамо, йти.

Піду шукати щастя між людьми.
Не віриш ти – хитаєш головою.
Повір мені, без суму обійми,
Бо щастя ходить тільки між людьми.

* * *

Без відерець йду по воду,
З потаємним помислом –
Хто дістане ті відерця
Золоті, цяцьковані,
В круговерті мого серця
Від усіх заховані?
Коло броду, коло броду
Райдуга розгониста,
Коло броду, коло броду
Райдуга коромислом...

№ 7

М. Годованець – Г. Тарасюк

18. III. 66

Дорога Галино!

Ось я збувся тягаря нагальних діл і можу поговорити з любими мені людьми, на любі мені теми.

Ти хотіла мого автографу – тепер його маєш? Ти дістала “Веселого Педанта”? Чому ж не відповідаєш? А то я думаю, що мій пакунок з книжками “Педанта” до Орлівки не дійшов.

Ти питаєш, чи були у мене розчарування. Забагато! Мені здається, що вони бувають у всіх, хто має чарування, тобто у тих, хто має мрії, любі завдання, палкі устремління...

Над прозовими віршами в прозі (про діда тощо) працюй, удосконалюй і не думай, що те, що ти зробила – уже кінець праці.

Далі щодо віршів, які ти мені надіслала.

Форма віршів “Дай мамо, мамо” мені подобається. Але у тебе ще бракує досвіду. Звичайно, творча праця така тендітна, що дуже важко її критикувати. Але про бажання свої критик може говорити, скільки його серцю любо. Так і я. Повтор у поезії – діло поетичне. Але він повинен нести також якусь поетичну вагу, навантаження. Коли ж він просто повтор слів, то він збіднює зміст і силу поезії. Наприклад: чи була рація повторювати “мамо, мамо”? Навряд! Далі: ти повторюєш перший і четвертий рядок. Це добре, коли він – цей четвертий – має свою смислові окраску, як у четвертому куплеті, – тут гарно, мені подобається, а от у першому не дуже, хоч він не має повтору і коротший. Цей момент дав би автору право скористатися з цього способу. Але... в третьому куплеті знов автор не має чого змістовного сказати і грає словами. А головне, другий куплет від повтору зовсім збіднює вірш, бо закінчення його зовсім прозоре – “силюнька була”. По-перше, слово “силюнька” – оце здрібніння несерйозне.

Словом, мені здається, що треба вірш опрацювати гарненько.

Другий вірш “Коло броду”. Дуже милий. А тільки мені здається що ти тепер і сама побачиш, що багато разів повторене “коло броду” надопікає читачеві. Читачеві треба підносити щось не тільки звучне, гарне, миле серцю, а й нове, свіже, що викликало б емоції, а [не] било по вухах.

Як ти гадаєш? Може я і неправий.
Але завжди перевір себе, слухаючи поради інших людей.
Тобі треба було щось гарненьке послати до МЖДня¹, – журнали і газети добирали твори жінок. Чи ти послала? Які результати?

Розкажуй про себе і про село, і про людей своїх, про школу, про товаришів і вчителів.
Скажи всім, хто дістав від мене “Педанта”: хай відгукнуться на книжечку і мій подарунок. Я теж жива людина і хочу чути про свою роботу відгуки, – це зарплата за труди, які не цінять на гонорари.

Привіт батькам і товаришам та вчителям!

Микита Годованець (підпис)

Я подумаю: може б після закінчення школи приїхала поступати до Кам'янецького педінституту? Якщо нема тяжіння в інший. Тут поетів люблять і це полегшує вступ. Звичайно, з двійочками не дуже потикайся.

Пришли щось гарного, може я подам до своєї міської газети. Можна і з того, що вже було десь надруковане. Ліричні, з деяким громадським мотивом.

№ 8

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микита Павлович!

Я Вам дуже-дуже дякую за “Веселого педанта”. Мені його вручили 8 березня в клубі. Зачитували Ваше вітання нашим жінкам. Вибачте мені, що не відповідала Вам.

Мені хотілось щось хороше надіслати, але, на жаль, нічого не виходить. Обмаль часу. Скоро екзамени...

Микита Павлович, любий, Ваш дарунок для мене скарб незрівнянний, як і Ваша увага і турбота. Мої друзі і вчителі довго перечитували і сміялись.

Знаєте, я трохи розчарувалась, бо мені сказали, що давно купили “Педанта” у Вінниці лиш без автографа.

Вас люблять в нашій Орлівці. Молодь вирішила провести вечір Вам присвячений. В нас село культурне, люди розуміють прекрасне.

Допоможіть нам. Ми будемо вдячні дуже.

Бачите, я говорю від імені всього села.

Микита Павлович! Я надсилала “Дідуня” і “Криницю” в “Комсомольське плем'я” – газету. “Криницю” надрукували (її надсилаю Вам), а “Дідуня” радили послати в “Дніпро”. А я боюсь. Хай, це ж мій перший “гарний твір”.

До 8 березня нікуди не посилала. Забула, що це можна.

До побачення.

З глибокою повагою і любов'ю

Галина Тарасюк

P. S. Ой, я дуже рада, бо “Криницю” ані капельки не змінили.

* * *

Земле, земле, мій сум явориний,
Калинова веселість моя.
Ти для мене священно єдина.
Й твоя мова і доля твоя.

Позичайте в землі благородства,
Заплітайте в колиску синів.
Миць смагляву і честь хліборобську,
Сиву мудрість з старих ясенів.

Земле, земле, барвінку хрещатий,
Думи сиві, легенди живі...
Гей співайте весільних, дівчата,
Хлопці, хати будуйте нові.

Тож співайте весільних, дівчата,
Хлопці, лийте на щастя вино.
Подаруй їм за працю багате,
Земле, земле, весільне віно.

¹Міжнародний жіночий день 8 Березня.

№ 9

М. Годованець – Г. Тарасюк

16. V. 66

Моя хороша Галино!

Завалився з роботою і не міг вчасно поговорити про ніжний і милий вірш “Земле, земле”. Я хотів був надрукувати у нашій газеті, а, продумавши, відклав: щось мені здається, що в нього кволенький стержень думки. Вірш повинен бути насаджений на стрижень логіки так, як намисто насильється на ниточку, тісенько пристає одне до одного. Так рядки повинні бути спаяні думкою, логічно збудованою. А тут я старанно шукав цього стрижня. Щось наче є, а наче і нема його. На мою думку, вірш не продуманий. Думка-заспів, образи-розгорнення сюжетної (або емоціональної) лінії. Слово “благородства” вперлося не в свої сани.

Треба якось перебудувати і наситити новими образами і думками: земля – мати, праця – радість на землі, молодь – сила молода, праця – радість на землі розквітлій і буйній. Четвертий куплет гарно закінчує вірш, але... “віно” не той наголос має: не віно, а віно. А образ гарний.

Перероби, Галино, і вишли. Якщо буде вдалий, то постараюся надрукувати в нашій, або обласній газеті.

Пиши, як і що там у Вас доброго.

Привіт учителям і учням! Батькам привіт!

Тисну руку. Микита Годованець (*Підпис*)

№ 10

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микито Павловичу!

Спасибі Вам за листа. Я його дуже чекала. Вибачте, що я смію задавати Вам клопоту своїми листами. Але часом хочеться почути добре слово від добрих людей. Це зобов'язує тебе хоч трохи, та оправдати щирість цих людей.

Микито Павловичу, в нас починаються державні екзамени. А я ще не вирішила куди податись.

Я писала Вам, що хочу стати журналістом. Але в райредакції товариші не радять цього. Кажуть, що журналістика заглушить мій потяг до літератури. Не знаю чи вірно це, але, правду кажучи, розчарувалась.

Я так багато люблю. І хімію, історію, англійську ну і, звичайно, літературу.

Може краще іти працювати десь? Адже цього року втричі важче поступити.

Ми класом хотіли їхати десь на будівництво. Вчителі радять, щоб поступала на філологічний, щоб пробувала.

Я вилила Вам всі свої вагання і сумніви.

Вибачте мені і порадьте щось. Я ніколи не думала, що це стане проблемою.

Дорогий Микито Павловичу, я і так багато зобов'язана Вам і вдячна так. Але все-таки, як би там не було, поїду в КДУ. Я не можу розлучитись з своєю мрією: вчитися там. Але куди?

З глибокою повагою

Галина Тарасюк

28. V. 66.

№11

М. Годованець – Г Тарасюк

7. VI. 66

Дорога Галино!

Я трошки затримався з відповіддю, бо дещо з'ясовував тут.

На жаль, ти мені нічого не відповіла на думку, яку подав я в листі попередньому, де я говорив, що чи не варто тобі до Кам'янця податися в педінститут, а не в Київ.

Я тої думки, що в Київ сунеться дуже багато людей, яких вабить не тільки знання, а й столиця. Тому там буде важче поступити, ніж в Умані, Вінниці, чи Кам'янці.

Я тобі писав, що у нас тут люблять людей з поетичним хистом і керівники літорганізації у нас зараз мають великий вплив і в педінституті. На талановитих фізкультурників і на літераторів у нас дуже зважають і дбають, щоб їм дорогу показати в життя.

Мені здається, що я просив сказати: які у тебе успіхи в науці? Бо, як правду говорити, ті, що погано вчать, малу мають надію і шанс, щоб поступити кудись і витримати конкурс, який цього року буде особливо великий, бо зразу випустили 10 і 11 класи.

Отож, як тільки надумаєте там з учителями і батьками щось певного, то, не гаючись, вези документи чи до Кам'янця, чи до Києва. Можна і до Вінниці, але там у мене нема таких добрих знайомих, які люблять літературу і початківців. Захопи з собою альбом своїх надрукованих творів (якщо нема такого альбома, то зроби його, бо показувати врозсипну – воно не справляє враження).

Альбом зроби так: наклеюй зверху назву газети чи журналу, де твір надрукований, а нижче – твір. Клей роби рідкуватий з муки пшеничної. Помазувати можна тільки трошки по краям. Наклеювати треба зі смаком. Отакий альбом покажеш деканові факультету, куди поступатимеш. Я колись так не зробив, то на цьому потерпів. Тепер тому й навчаю тебе.

Якщо це буде в Кам'янці, то я з тобою піду до декана і поговоримо і покажемо разом. Декан – це голова нашого літоб'єднання.

Чекаю листа-відповіді.

Тепер щодо журналістського факультету.

Журналістський факультет для тих, хто має слизький язик і слизьке перо, тобто, може легко писати на любую тему. Люди, що хотіли б працювати на творчій ниві, повинні іти на літературознавчі факультети, де вивчають літературу та історію літератури, творчу практику письменника.

Я сам працював журналістом 14 років. Правду кажуть Вам журналісти, що газетна чи й журнальна робота – то сквозняк для розуму. Газетна робота вимотує сили і, головне, розум. Газетярі ніколи не мають часу для своєї творчої роботи. А тим більше це стосується до жіноцтва, яке, поки що, матиме й інших багато обов'язків. У нас тут була талановита поетеса, але не змогла вибитися на творчій роботі: сім'я, праця в журналі чи у видавництві, гром[адська] праця...

Крім того, у журналістиці нема перспектив росту.

Учительська робота трохи легша. Я учителював багато років, але мав можливість творити. Літературознавча робота не позбавляє людину змоги писати і для душі, і для преси. Людина із здатністю може працювати і в газеті чи журналі, видавництві, коли знає літературу, має смак і талант.

Якщо пам'ять у тебе добра, то непогано піти і на історичний факультет. Учителеві-історикю трохи легше з зошитами, бо зошити учителя-мовника замучують.

А поет чи загалом письменник повинен мати багато вільного часу, – це праця трудомістка. ПИШИ. З пошаною Микита Годованець.

№ 12

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день,
Микита Павлович!

Вибачте мені, що я затрималася з відповіддю. В нас був гарний випускний вечір "Голубий вогник". Дякували вчителям, в дружній обстановці і культурно.

Микито Павловичу, я дуже вдячна Вам за турботу, дуже-дуже. Я думала довго над тим, куди податись.

Я б поступала в Кам'янець, але дуже багато знають, що Ви листуєтеся зі мною і що я мріяла про Київ.

Я закінчила із срібною медаллю, хоча в атестаті все “5”.

На те, що мене претендують на золоту, інспектор, якась Грабійчук чи як, так сказала на російській мові, приблизно таке: “Вы представляете, какая-то Мочалка (це на Мочулку) прёт на золотую медаль!” А я два дні від образи плакала. І здається мені, що куди б не поступала, скрізь одне і те саме.

До побачення, дорогий Микито Павловичу. Я дуже Вам за все вдячна.

З глибокою повагою

Галина Тарасюк

27. VI. 66.

№ 13

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Дорогий Микито Павловичу!

Вибачте мені за той поганий лист попередній. Я розумію, що нема нічого неприємнішого, як кислий вигляд і той, хто не може керувати своїм настроєм.

Я була в Києві. Здала на філологічний в КДУ. Зробила і альбом як Ви навчили. Гарно вийшло, та мало вирізок тих, а альбом здоровий. Коли я пішла в пошуки декана, мені порадили здати разом з документами; а коли я показала секретарю, він порадив принести його після екзаменів.

Було незручно, ніби “видвигаю” себе, а всім і байдуже.

Я вже 217 на українську філологію.

А Київ причарував мене. І Дніпро і Шевченко. Коли я побачила пам’ятник йому, якось бентежно на серці стало, дивно якось, і слова:

“Здається, кращого немає нічого в бога, як Дніпро...”

Він для мене найвищий ідеал людини, патріота і митця.

Микито Павловичу, я висилаю Вам свій вірш, не знаю, як він, та чи щирий.

З глибокою повагою

Галина

Мої літа

Мої снопи необмолочені,
Мої джерела непочаті,
Мої барвінки не столочені.
Дива-літа в отецькій хаті.
Літа мої.
З очима сивими
Поз’їжджались в гості.
І били коні,
Пряли гривами
На тесовім мості –
Мене везти у дорогу
Від отчого порогу.
А я коней напувала
З синьої криниці
Та все гостям подавала
Білі паляниці,
А в калині все кували
Зозулі-вдовиці
Літа мої.
Мої ви нивоньки незорані,
Мої немощені дороги,

Мої і сонячні і зоряні,
Везіть мене від порогу
Від отчого.
З сонця вас кували,
Дощі гартували,
Мені дарували,
Щоб я вас щиро людям віддала,
Щоб повела вас в світ широкий.
Щоб не для себе в серці берегла
Мої пісні неспівані,
Літа сивоокі.
Поз’їжджались літа мої
До мене на раду,
Щоб я їх благословила
І дала раду.
І стояли за дверима
У молодих за плечима
Із чубами сивими
Незнайомі мудрі гості...
І били коні, пряли гривами
На тесовім мості.

№ 14

М. Годованець – Г. Тарасюк

14. III. 67

Дорога Галинко!

Що ж ти, моя дитино, замовкла? Боляче ударила невдача, чи соромно, що задалась і дуже на себе понадіялась? І те, і те, я думаю. Але то не біда. На порозі життя і я зазнав таких невдач: поступаючи вчитися (тоді я вчителював у Вашому селі), двічі на вступних іспитах зрізувався і це була невдача мого життя. Хто зна-яка дорога життєва моя була б, якби був поступив, а й залишивши на старих позиціях, я із своєї дороги на поетичній ниві не зійшов, працював над собою і працював. Бо головна мета мого життя – служити своєму народові – не змінилася. І ця зоря привела мене на [слово вийшло за межі аркуша. – В. Г.] на якій сиджу і зараз. Брали мене за чуба не раз і скидали з [слово вийшло за межі аркуша. – В. Г.] а я знову викарабкувався. І світила зоря ведуча, і я йшов та йшов своєю дорогою.

Галинко! Напиши мені про свої перипетії, як працюєтесь в школі, що написала, що надрукувала, що думаєш робити з собою далі? На [слово вийшло за межі аркуша. – В. Г.] жіночі курси не поспішай. Ти ще молоденька, перед тобою великі можливості. Якщо тебе тягне до Києва, то тримай курс свій і поступай удруге. А тільки не забувай одного правила, яке не є ідеальним, але життєво практичним: коли людина лізе на високий забор, то треба, щоб хтось її підсаджував. В Кам'янці я був би трохи підсадив тебе, але ти на когось зважила і побоялася слави людської. Я можу тебе познайомити з моїми друзями в Києві, а вони допоможуть тобі. Є письменники, є кореспонденти академії, викладачі в університеті. Хтось та дасть добру пораду.

Розкажи мені про вступ до у[ніверсите]ту, як воно була і що. Які плани? Розкажи про свою роботу, про дальшу підготовку до вступу. Про все кажи, про все.

Будь здорова!

Шевченка 18/15

Микита Годованець
(Підпис)

№ 15

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Шановний Микито Павловичу!

Не можу виразити дяки за Ваш лист, слів нема... Вибачте мені за моє мовчання невдячне.

Ваша правда – соромно й тяжко було страх як. Я завжди надію мала на сили свої. О, зовсім не задавалась, бо була тої думки, що коли є голова на в'язах, то й в тій голові щось та й мусить бути, а коли там пусто – злочин самому собі.

З такими настроями я і в Київ поїхала і подала на філологічний. Аніскільки не боялась, бо мала здавати свої улюблені предмети, які знала: українську (усно і твір), англійську та історію.

На англійській мені просто поставили "4" і твір написала на "4", хоч ніяк не згадаю, де помилку зробила.

Вийшло 18 балів і кінець.

А тим пішла в Бджільну вчителькою англійської мови і по сумісництву російської.

Мене (бо Теплицький район) хочуть взяти в редакцію коректором. Але палкою охоти до того не маю. Доведу до пуття цей рік, бо що я за людина, коли пурхатиму, де краще. Але коли через райком, то не знаю.

Хочу на стаціонар. Звичайно, від людини все залежить, але багато значить середовище. Маю намір знов у Київ.

Мої колеги – люди добрі і я їх люблю, та леле, їм байдужа моя писанина. Вони не часто читають те що видруковане. За оповідання, що я Вам висилаю, вони дали мені "виговор колективу", ніби-то я обпаплюжила на всю область колектив.

Звичайно, це давно забулось ними, але мене гнітить. Дякуючи товаришам з “Ком[сомольського] плем’я”, що дуже чуйно ставляться до мене, я подолати розпач. Незаслужена образа, як плювок у душу.

Не знаю чи пофортунить мені, але я відчувати стала, що не писати не в моїх силах. На це мене тягне і з дня на день все більше.

Та я жахаюсь, що так мало знаю, розумію. Відчуваю, що отут має бути не так, інтуїція може підказує, а зробити так не можу і аж задихаюсь від муки.

Кажуть мені, що поет з мене не вийде, радять вдатись до прози. Дивно, що комусь видніше, а я ніяк не розберу, “що з мене вийде”.

Мене здивувало, як Ви знайшли мене тут, і я пройнялась ще більшою повагою і вдячністю до Вас.

Галина.
12/ III. – 67

№ 16

Г. Тарасюк – М. Годованцю

19. III. 67

Добрий день, дорога Галинко!

Гаразд, що настрої у тебе вирівнявся. Все буде гаразд. Наші шляхи ідуть через невдачі і горе. Мені колись, як ще я в Орлівці учителював з редакції “Нова рада” відповіли: “Киньте писати, папір псувати!” Можеш уявити, яке враження справила на мене ця груба відповідь, як поранила душу. Ну, вирівнялося. Спасибі, добрі люди трапилися. Не всі ж пияки та байдужники, що знають свою корівку та курочок. Є, що й про людей думають...

Готуйся по своїм предметам, а там щось підпоможемо. Так у червні я напишу своїм знайомим, що працюють в Академії та університеті, може хтось щось і підсобить. А загалом практичні люди роблять інакше: три моїх київських знайомих своїх хлопців улаштували торік у Кам’янці в педінститут бо в Києві вступити важко. Дивись.

Щодо [слово нерозбірливе. – В. Г.] твоєї про ставлення колективу – не розумію: чим ти знеславила колектив, чого на тебе образилися? З’ясуй, об’ясни.

Раджу бути подальше від людей, які прихильно не ставляться до твоєї творчої праці. Я знаю, як то гірко. У мене є знайомий байкар молодий (хоч і не дуже молодий). Скаржиться, що товариші вже не хочуть і слухати його писанини. Ми, творці, повинні жити собою. Воно хочеться з кимось поділитися, але люди холодні і байдужі, то до них не треба йти з своїм дорогим. Як то кажуть: – не метай бисера перед свиньями!”

Мені твої нариси сподобалися. Про бабку – просто і гарно. Змальовано стару дуже цікаво. Ото тільки не зовсім обґрунтована радість: чого же, через якийсь час те сталося, що привітали з днем народження? Треба було вигадати щось більш вдале, більш логічно обґрунтувати хороший кінець. Гарно змальовано невдачу з квасолею. Треба було подати малюнок гумористично і вийти з важкого становища винахідливо. Але й так нічого. Етюд – поезія в прозі. Добре.

Воно потім виявиться, до чого більш схилиться талант. Він себе сам виявить. Пиши в усіх стилях і жанрах, до чого є охота і настрої. Друкуйся побільше, щоб заповнювати альбом творів. А тоді цей альбом повинен відограти певну роль. І не ховайся з ним перед університетом. Я, поступаючи в учительську семінарію в Полтаві в 1912 році, програв, що не показав своїх віршів завідувачу. Так і він мені потім сказав. Треба бути вмілим, і навіть хитрим і навіть влізливим в житті. Інакше кажучи – життєздатним. Життя – це боротьба з уживанням ліктів. Я був м’якушкою і багато на цьому програв в житті.

Повертаю вирізки – тобі знадобляться. Будь здорова. М. Годованець

(Підпис)

№ 17

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день, шановний Микито Павловичу!

Вибачте мені за довгу затримку з відповіддю. Справа в тому, що я зараз літпрацівник райгазети “Зірка”.

Ну, звичайно, кореспондента жребій не такий як педагога. Але, мушу признатись, більш мені до смаку. Нові враження, нові люди, хоч не багато благородства.

Я Вам дуже вдячна, що Ви мене підтримали, коли я написала Вам про “суд” педагогів наді мною. По цьому поводу і писала наша обласна молодіжна газета.

Мене оправдано. А в тій школі завуч заборонив учителям при ньому згадувати моє прізвище.

Навіть зараз мені стає страшно від такого духовного убозтва.

В нас ще не досить налагоджена робота, приходиться сидіти ночами, але яка радість, коли вийде гарна газета.

До побачення.
З повагою Г. Тарасюк
12/IV – 67.

№ 18

М. Годованець – Г. Тарасюк

20. IV. 67

Добрий день, Галинко!

Я радий за Вас: в редакції серцеві Вашому буде мило.

Проте, мені хотілось би знати, що за історія була у Вас з педколективом Бжолянської школи? Розкажіть докладно і, якщо є, вишліть почитати статтю в молод[іжній] газеті.

Прошу вислати мені кілька примірників своєї газети.

Прошу газету взяти під свій контроль: як громадяни села Марківки відбудовують будинок, де вбито композитора Леонтовича. В ньому тепер колгосп зберігає міндобрива. Я чув, що райком і райвиконком ухвалили зберегти пам’ятник про славного композитора. Колись про це я писав статтю в Гайсин[ській] райгазеті.

Кінчаю писати, бо щось здоров’я моє підкачало.

Ваш Микита Годованець (Підпис)

№ 19

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день, шановний Микито Павловичу!

Багато разів вибачаюсь за довгу затримку з відповіддю.

Ви просили мене вислати Вам статтю Пастушенка про суд вчителів наді мною. Висилаю Вам її. Напишіть, коли ласка, якої Ви думки про саму статтю.

Нещодавно я була у Івана Трохимовича Фурдика в Соболівці. Я і ще товариші з “Комсомольського плем’я”. Ми довго розмовляли, до речі, Іван Трохимович дуже цікава і розумна людина. Згадали Вас, Вашу байку “Яблуня”.

А чи не змогли б Ви написати кілька слів про Майко і що саме надихнуло Вас присвятити йому “Яблуню”.¹ А газета наша згадає добрим словом про Вас. Не заперечуєте?

Шановний Микито Павловичу, коли б Ви знали, скільки в душі своїй я ношу людей, характерів людських! Цілий світ.

Може колись вони заживуть своїм життям, хтозна.

¹ Іван Іванович Майко – колишній учитель в с. Орлівка, звільнений з посади за участь у революції 1905 р.. Підтримав літературну творчість молодого сільського вчителя Микити Годованця. У роки сталінських репресій був заарештований, загинув у таборах Сибіру.

А поки що я читаю запоєм. Сього року знов вирушу в Київ в університет. Може пофортунить. На цей раз на факультет журналістики поспробую.

Ось такі в мене наміри, такі справи.

Висилаю Вам одну свою газету.

З глибокою повагою

Г. Тарасюк

2/VI-67

Згодом М. Годованець згадував про нього і байку “Яблуня”:

“Майку я через багато років присвятив байку “Яблуня”, 1956 р., коли укладав свою одинадцятку (першу після значного перериву) книгу байок. Все життя – і досі – спогадую його ім'я. Хочеться мені ту байку “Яблуня” подати в редакції, яка вміщена в книзі “Байки” 1957 року:

Сосна, що поруч Яблуні росла,
Якось питає Яблуню: – Сусідко!

Всьому життю твому за свідка

Я з давніх літ була.

На довгому віку –

Немов на довгій ниві:

Ти долю відала гірку

І ясні дні щасливі;

І дощик листячко ласкав,

І град безжально сік,

І соловей тобі співав,

Південний вітер пік,

А ти своє на світі добрим знала:

Щоб віття гнулось від плода,

І для людей не шкодувала

Ні сил, ні соку, ні труда...

Проживши славні дні, тепер скажи мені:

Хто зустрічавсь тобі в житті,

Про кого бережеш ти спогади святі?

Здригнулась Яблуня від верху до землі,

Аж яблучко зірвалося з гіллі:

О, друже мій! Охоче я скажу,
Про кого спогади у серці бережу:
Нехай благословенна буде та рука

Садівника,

Яка

Колись мене, зелену дичку, нащепила,

Щоб я в собі носила сорт високий,

Щоб яблука мої червонобокі

Медові, запашні, іскристі

Цінилися людьми, мов перла чисті.

Якщо дають користь яку,

Вся честь – садівнику!

x x x

Навчителю! Це ти

Мене підтримав, юнака,

Як кладочка схибнула тонка,

Щоб не упав із висоти

В бурхливу воду.

Ти показав стежки, якими йти

Служить народові!

1956 р. Кам'янець – Подільський”

Так моя змужніла муза віддячила незабутньому навчителеві Івану Івановичу Майку за його патріотичний, висококультурний вчинок, за мудру і людяну науку, подану мені в Орлівці на переломі моєї долі”.

№ 20

М. Годованець – Г. Тарасюк

5. УІ. 67

Дорога моя Галинонько!

Цей дивовижний суд був твоїм хрещенням у літературі. Напиши другу новелу – з сатиричним забарвленням – про цей суд. Це ж така оригінальна тема! Можна використати надзвичайно розумну статтю Л. Пастушенка, – вона дає чимало свіжих, високих оцінок цього факту і буде пособником у написанні новели. Звичайно, не треба писати, що це було у Бджільні, але дурень завжди себе пізнає в художньому творі за прикязкою: на злодієві шапка горить.

Це дуже добре, що ти перейшла, Галочко, на газетну роботу. Це робота багато дасть тобі. Хоч для талановитої людини всяка робота дає багато.

Скажу тобі по-батьківськи: важка праця журналістська! Вона, як протяг, видуває з людини соки тіла і душі. Вона бере більше, ніж дає. Вона бере багато часу і розумової гімнастики. Думаю, що вивчання рідної літератури було б ближче до твоїх здібностей

і розвою таланту. Та потім і можна б роботу знайти ближче до літератури.

Потім: значення має, що людина вдруге поступає. Значить, вона таки хоче опанувати літературні знання. На це б звернули увагу. Однаково важкувато вступати і на літ[ературний] і на жур[налістський] факультети... Я не раджу робити так, як хтось там (хоч би я) радить, а радься своєї голови і душі. Тоді вони і відповідатимуть за все. Цей крок вирішує долю на все життя.

Інформаційна замітка "Свято юності" написане дуже гарно. Я б так мило не написав. Але це не значить, що треба іти по дорозі журналістики. Красне письменство теж вимагає таланту, смаку, знання мови і любові.

Повертаю вирізку про "суд". Бережи їх, бо це – етап у літроботі. Да, а про суд новелку напиши і надішли до "України". Дуже животрепетна тема. Як хочеш, пришли мені спочатку почитати, може я щось пораджу. Порада друга теж щось варта. Я охоче шукаю такої поради у своїй творчій роботі. Це допомагає.

Привіт Вашій журналістській братії! Про Майку я можу написати, але для чого тобі цей матеріал? Помістять, надрукують у Вас? Можу охоче написати про цю чудову людину, вірного сина України і друга друзів її.

А твої образи, що у душі, заживуть обов'язково!

Тисну руку! Мик[ита] Годованець

P. S. – Уже вийшла моя книга – байки Леонардо, Феда і Бабрія.

Галю! Ти підштовхнула мене і я написав спогади про Івана Івановича Майко. Але вийшло забагато. Очевидно, я пошлю статтю до обл[асної] газети. Посилаю і тобі, може щось використає у своїй газеті. Дозволяю тобі краяти її, різати і використати у якій хоч формі. Але прошу вислати мені пару примірників газети, де буде її використано. Добре?

М. Г.

Надсилай своє – радий бачити, що ти ростеш, що розвиваєш свій безперечний талант. Моя ця історія покаже тобі багато чого – і колишнє, і теперішнє, і те, яка перешкода буває на творчому шляху нашому, і як праця й любов свої шляхи знаходять у житті.

М. Г.

№ 21

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день
Микито Павловичу!

Висилаю Вам умови прийому в літінститут.
Чекаю з нетерпінням Вашої поради.

З повагою
Г. Тарасюк.

№ 22

М. Годованець – Г. Тарасюк

17. VI. 67

Дорога Галино!

От горе наше:

1. Як із дворічним стажем?
2. Строк пропущений (чи Ви вже послали давно свої твори?)
3. Думаю, що Вам треба б поборотися за вступ в той літінститут.
Якщо Ви послали твори (I. II. – 25-V.), то Вам дадуть знати до 15. VII.

Інститут дасть набагато більше, ніж факультет журналістики. Із нього походило чимало письменників і журналістів. Головне: як туди через два ігольних вушка пролізти?

Можна ще зайти у наш секретаріат спілки письменників і попросити, щоб дали рекомендацію, показавши тут всі свої друковані речі. Це – поруч із службовою характеристикою – може щось важити.

На іспитах можна зіслатися, що Ви краще знаєте укр[аїнську], а не рос[ійську] літературу. Це вони для інакоязичних враховують. Словом, без гострих ліктів нікуди не проб'єшся. Життя – боротьба. Ви вже навчилися цьому мистецтву.

Мою думку про вступ до цього ін[ститу]ту знаєте, а Ви дивіться.

Торік же Ви мене не послухали?!

ПРАВИЛА додаю до цього листа.

Ваш Микита Годованець
(Підпис).

№ 23

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день, Микито Павловичу!

Дуже вдячна Вам за листи і пораду гарну. Я сама мріяла про Москву, але боялась собі признатись в тому.

Я вже подала запит, тільки коли відповідь буде?

Отримала свої вирізки і Ваші спогади. Ми обов'язково їх подамо в газеті і ближчим часом.

Дорогий Микито Павловичу, Ви ще запитуєте чи переслати мені свою книгу? Та я безмірно буду Вам вдячна за неї.

Да, ще про Москву. В мене не так багато друкованих творів, а деякі мені просто не подобаються. Нині я трохи пишу, та нічого гарного не получается.

Спасибі Вам велике за пораду і розраду, я цього не зможу ніколи забути.

З повагою
Галина Тарасюк
13/VI-67

№ 24

Г. Тарасюк – М. Годованцю

Добрий день, Микито Павловичу!

Ці дні я все думаю про Москву. Але справа в тому, що своїх творів я не посилала, а правила отримала тільки після Вашого листа.

Далі, всі твори треба перекладати, що в мене зовсім не виходить.

Ми трохи запізнились з Вашими спогадами. "Вінницька правда" випередила нас.

Трохи ми скоротили, за що прошу пробачення. Висилаю Вам дві газетки.

З глибоким шануванням
Галина Тарасюк
20/VI-67

*Підготовка тексту
та коментарі Василя Горбатюка
м. Хмельницький*

Отримано 20 вересня 2016 р.